

KÖTÜLÜK, TEODİSE VE SİYASET İLİŞKİSİNİ VIETNAM SAVAŞI ÖZELİNDE DEĞERLENDİRMEK

Mehmet Emin SATIR¹

ÖZET

Kötülük probleminde ve bu problemin çözümüne ilişkin sorgulamalara düşünce tarihinin neredeyse her evresinde rastlanılmaktadır. Kötülük probleminin çözümüne ilişkin çeşitli teodiseler geliştirilmiş ve kötülüğün Tanrı'dan kaynaklanmadığına dair birtakım deliller ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ancak kötülük olgusu ve kötülük problemini salt felsefe ve din felsefesinin ekseninde ele almak, kötülük olgusunun tam anlamıyla kavranması noktasında bir handikap teşkil etmektedir. Kötülük ve siyaset arasındaki ilişkiyi belirli teodiseler ekseninde değerlendirmek, kötülüğün esasında siyasal edimler açısından arz ettiği önemi kavramak açısından son derece belirleyicidir. Bu noktadan hareketle kötülük ve siyaset arasındaki ilişkinin karmaşık olduğunun belirtilmesi gerekir. Kötülük retorisi politik edimler için kurucu bir rol üstelenebilmektedir. Dolayısıyla yapılmış olan bu çalışmanın amacı; teodise, siyaset ve kötülük arasındaki ilişkiyi belirgin kılarak kötülüğün en temelde politik bir yanının olduğunu da ortaya çıkartmaktır. Bu noktada Vietnam Savaşı dönemi sınırlılığında yürütülen çalışmada dönemin ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'un siyasi söylemleri analiz edilmiştir. Çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan doküman analizi kullanılmıştır ve örnekleme dâhil edilen konuşmalar, kötülük ve siyaset arasındaki ilişki çerçevesinde kötülük retorisinin oynamış olduğu politik rolü ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: *Kötülük, Kötülük Problemi, Teodise, Vietnam Savaşı, Siyaset*

¹ Mehmet Emin Satır, Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Medya ve İletişim Bölümü, mehmeteminsatir@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5353-8742.

EVALUATING the RELATIONSHIP BETWEEN EVIL, THEODICY and POLITICS in the CONTEXT of the VIETNAM WAR

ABSTRACT

Questions about the problem of evil and its solution can be found in almost every stage of the history of thought. Various theodicies have been developed to solve the problem of evil, and some evidence has been tried to be presented that evil does not originate from God. However, considering the phenomenon of evil and the problem of evil solely on the axis of philosophy and the philosophy of religion constitutes a handicap in terms of fully comprehending the phenomenon of evil. Evaluating the relationship between evil and politics on the axis of certain theodicies is extremely decisive in terms of understanding the importance that evil essentially presents in terms of political actions. From this point of view, it should be noted that the relationship between evil and politics is complex. The rhetoric of evil can play a constitutive role in political actions. Therefore, the aim of this study is to clarify the relationship between theodicy, politics and evil and to reveal that evil has a fundamentally political aspect. At this point, the political discourses of the US President Lyndon B. Johnson were analyzed in the study conducted within the scope of the Vietnam War period. Document analysis, a qualitative research method, was used in the study and the speeches included in the sample revealed the political role played by the rhetoric of evil within the framework of the relationship between evil and politics.

Keywords: Evil, The Problem of Evil, Theodicy, Vietnam War, Politics

1. GİRİŞ

Düşünce tarihinin büyük bir bölümünü meşgul eden konulardan birisi şüphesiz ki kötülük olgusudur. Kötülüğe ilişkin soruşturmalar ve kötülük problemi, Antik Yunan'dan günümüze değin birçok düşünce insanı tarafından tartışılmış ve çözüme ulaştırılmaya çalışılmıştır. Dünyada var olan kötülüğün nereden kaynaklandığına ilişkin yürütülen soruşturmalar ve bu tür soruşturmalara cevap arayışı teodise mefhumunu ortaya çıkartmıştır. Epiküros'un önermelerinden hareketle dünyadaki kötülüğün kaynağının Tanrı olamayacağına ilişkin ortaya koyulan teodiseler, kötülük olgusunu farklı biçimlerde açıklamaya gayret göstermiştir. Ancak tüm bu tartışmaların ekseriyetle din felsefesi ile sınırlı olduğunun altını çizmek önem arz etmektedir. Kötülüğü salt din felsefesinin bir inceleme nesnesi olarak değerlendirmek, kötülüğün toplumsal uzamdaki uzantılarını ve işleyişini anlamlandırmanın önünde önemli bir engeldir. Kötülük ve kötülük probleminin farklı disiplinlerin eksenini etrafında ele alınması, kötülük ve diğer toplumsal yapı ve

kurumlarla arasındaki ilişkinin sarıh bir hale getirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu noktada politik teolojinin teoloji ve politika ile bir kesişim alanı yaratarak kötülük ve diğer olguların siyaset ile olan ilişkisini belirginleştirmeye çalışması kötülük ve siyaset arasındaki ilişkinin çerçevesini çizmek açısından önemlidir.

Kötülük ve siyaset, tarihin her döneminde çeşitli biçimlerde ilişki içerisinde olmuştur. Kötülüğün adlandırılması, toplumsal alanda bedenselleştirilmesi, kötülüğe bir çözüm arayışının ortaya koyulması noktasında siyaset sıklıkla belirleyici konumda olabilmektedir. Siyasetin aktörleri bir toplum için neyi kötü olabileceğini söyleysel düzeyde belirleyebilmekte ve onu inşa edebilmektedirler. İnsanlık ve toplumların kurtuluşu ermesi, Tanrısal adaletin yeryüzünde tesis edilmesi ve kötülüklerle mücadele edilmesi noktasında siyasal oluşumlar istenç gösterebilmektedirler. Dolayısıyla kötülük, aynı zamanda politika biliminin de bir inceleme nesnesi durumundadır. Bu ekseninde yapılmış olan çalışmanın amacı, kötülük ve politika arasındaki ilişkinin-bir nevi seküler bir teodise inşasında- oynadığı rolü ortaya koymaktadır. Kötülük probleminin ve kötülüğün politik söylemlerdeki tezahürlerinin ortaya koyulması ve kötülüğün siyasal eylemleri meşrulaştırma noktasındaki rolünün ortaya çıkartılması çalışmanın en temel hareket noktalarındandır. Çalışma, Vietnam Savaşı döneminde Amerika Birleşik Devletler Başkanı Lyndon B. Johnson'un savaşa ve komünist ülkelere ilişkin yapmış olduğu konuşmalar ve açıklamalar ile sınırlandırılmıştır. Örneklem kapsamında incelenen konuşmalar, nitel bir araştırma yöntemi olarak kabul edilen doküman analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Başkan Johnson'un konuşmaları, kötülük retoriğinin politik söylem üretimindeki yeri, kötülükle mücadele arayışları ve yeryüzünde adaletin ve barışın tesisi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

2. SİYASET ve KÖTÜLÜK

Düşünce tarihinin biteviye meşgul olduğu en önemli tartışma konularından birisi kötülüktür. Kötülüğün ne olduğu, nereden ve nasıl ortaya çıktığı ve kötülükle nasıl baş edilebileceği gibi sorular, kötülüğe ilişkin yürütülen tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Antik Yunan düşüncesinden post-modern düşünceye kadar izlerine rastlanılan kötülük olgusu, aynı zamanda disiplinlerarası bir ekseninde konumlanmaktadır. Teoloji, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi vb. birçok disiplin, kötülüğü kendi zaviyesinden ele almakta ve anlamlandırmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla kötülük meselesi, sınırları farklı alanlara dayanan katmanlı bir yapı olarak dikkat çekmektedir. En genel haliyle tanımlanacak olursa kötülük, Ahmet Cevizci'ye göre doğal yahut da beşerî kaynaklı

eylemlerin sonucunda insan varlığının dünyadaki yaşantısına zarar veren şeylerdir. Ayrıca kötülük, korku ve endişe verici olan, rahatsız edici ve aynı zamanda bireye acı veren şeyler kümesi olarak da değerlendirilmektedir (Cevizci, 1999: 524). Tanımdan da görüleceği üzere kötülük, bireyin verili durumdaki pozisyonuna yönelik bir saldırdır, yıkıcı bir edimdir. Bu edimler doğal nedenlerden kaynaklanabileceği gibi beşerî nedenlerden de kaynaklanabilmektedirler.

Kötülüğe ilişkin genel bir tasnifleme yapıldığında iki unsur belirleyici olmaktadır. Amerikalı tarihçi Jeffrey Burton Russell'in yapmış olduğu tasniften hareket edilecek olursa kötülük, doğal ve ahlaksal kötülük olarak tasnif edilebilir. Kasırğa, sel, deprem, salgın hastalıklar, kanser vb. gibi kötülük olarak kabul edilebilecek olaylar doğal kötülükler olarak nitelendirilirken düşünce yetisine sahip olan bir varlığın eylemlerinden kaynaklanan kötülükler ise ahlaksal kötülük olarak kabul edilmektedir (Russell, 1999: 20). Ahlaksal kötülük olarak ise her türlü beşerî şiddet, zorbalık ve anormal davranış kabul edilebilir.

Kötülüğün farklı biçimlerde bireyin yaşantısına sirayet etmesi, nedenler ve sonuçlar itibari ile değerlendirildiğinde farklı tartışma alanları açmaktadır. Terry Eagleton, kötülük üzerine yürütmüş olduğu tartışmada kötülüğü, eylem ve anlam arasındaki ilişki ekseninde değerlendirir. Eagleton'a göre bir şey anlamdan ne denli uzaksa o denli kötü olarak kabul edilir. Dolayısıyla kötülük, Eagleton'un bakış açısına göre anlam yahut da sebep gibi kötülüğün ötesinde var olan herhangi bir şeyle bağlantı içerisinde bulunmaz (Eagleton, 2011: 9). Bu noktada Eagleton'un bakış açısına göre doğal kötülük olarak kabul edilebilecek durumları paranteze almak gerekmektedir. Çünkü doğal olarak kabul edilen kötülüklerin evrenin kendi iç dinamikleri içerisinde bir anlamı olduğu gibi aynı zamanda insana yönelik doğrudan da bir faaliyet dizisi içermemektedir. Nitekim yapılmış olan bu çalışma için önem arz eden kötülük meselesi de esasında beşerî kaynaklı olarak kabul edilen ve Russell'e göre ahlaksal kötülük olarak değerlendirilen kötülüktür.

Beşerî ereklere dayanan ve ahlaki kötülük olarak kabul edilen kötülük, en temelde doğal uyumu bozan bir özelliğe sahiptir (Arendt, 2012: 282). Gerek toplumun gerekse de bireyin doğal uyumunu bozan her edim, bir kötülük olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla kötülük, toplumun bütünlüğü ve bireyin mevcudiyeti için bir tehdit olarak kabul edilmektedir. Bu meyanda Alain Badiou, insan haklarını bir tür "kötülük görmeme hakkı" olarak tanımlayarak kötülük ve birey arasındaki ilişkinin sınırlarına dikkat çeker (Badiou, 2013: 25). Badiou'nun kötülük vurgusunun da bu noktada ahlaki kötülüğe olduğunu belirtmek

gerekmektedir. Doğada meydana gelen bir heyelan sonucunda ortaya çıkan kötülük tablosunun en azından birincil dereceden bir insan hakkı ihlali olduğunu söylemek güç bir durumdur. Dolayısıyla kötülük ve birey arasındaki ilişkinin detaylı olarak incelenmesi noktasında ahlaki kötülük nosyonunun devreye sokulması gerekmektedir.

Birey ve kötülük arasındaki ilişkinin tezahür ettiği alanların önde gelenlerinden birisinin siyaset olduğunu belirtmek gerekmektedir. Siyaset ve kötülük arasındaki ilişki son derece önemli ve tartışmalı bir konu olarak kabul edilmektedir. Siyaset ve kötülük arasındaki ilişkinin neliğine özellikle siyaset felsefesi alanında düşünce üreten birçok isimde rastlanılmaktadır. Platon, Hobbes, Leibniz, Nietzsche, Machiavelli, Arendt ve daha birçok düşünür siyaset ve kötülük arasındaki ilişki üzerinde kapsamlı tartışmalar yürütmüşlerdir. Ancak siyaset ve kötülük söz konusu olduğunda kötülüğe ilişkin sınıflandırmaların sınırların berrak olmadığına da altının çizilmesi gerekmektedir. Son kertede kötülüğe ilişkin anlamlandırma girişimlerinde önemli farklılıklar bulunabilmektedir. Dini inanışlar kötülüğü farklı biçimlerde algılar ve kurgularken; siyasal sistemler ve toplumsal formasyonlar da kötülüğü birbirlerinden farklı biçimlerde algılayabilmektedirler. Bu durumda siyaset sahası içerisinde kötülüğün tek ve genel geçer bir tanımlamasının yapılamayacağına altının çizilmesi gerekir. Kötülük ve siyasal düzene ilişkin öncül tartışmaları yürüten Platon'da kötülük ve adalet arasında son derece önemli bir dikotomi yer alır.

Platon düşüncesinde bir siyasal oluşum ne kadar adilse kötülükten de o denli uzaktır. Dolayısıyla da kötülüğün siyasal alan içerisindeki varlığını belirgin kılan şey adaletsizliktir (Platon, 2019). Adaletsiz yönetimin hüküm sürdüğü bir toplumda kötülük de eksik olmayacaktır. Ancak kötülüğe ilişkin yaklaşımları salt adalet temelinde anlamlandırmaya çalışmak, modern siyasal sistem içerisinde daha kompleks kötülüğün anlamlandırılması noktasında sorun teşkil etmektedir.

Siyaset ve kötülüğün kesişim noktasında, siyaset söz konusu olduğunda beliren kötülüğün ahlaki bir kötülük olduğunun altını çizmek gerekir. Yani siyasetin sonuçları çerçevesinde ele alınabilecek olan kötülük olgusu, doğal olmanın ötesinde beşerî kaynaklı bir kötülük olarak kabul edilmektedir. Bu noktada Arendt'in sorgulamaları önem arz etmektedir. Arendt, siyaset ve kötülük arasındaki ilişki ekseninde kötülüğü, farklı tartışma alanları içerisine yerleştirerek kötülüğün siyasal arenadaki görünümüne ilişkin kapsamlı bir yol haritası sunmaktadır. Nazizm ve Stalinizm gibi totaliter ideolojilerin şiddet ve kötülükle olan

ilişkisinden hareket ederken Arendt, kötülüğün totaliter rejimlerde temel teşkil ettiği noktaları ön plana çıkartmaya çalışır. Arendt, kötülüğün siyasal oluşumlarda radikalleşerek yahut da sıradanlaşarak var olduğunu altını çizer.

Arendt, Nazizm ve toplama kampları üzerinden yürüttüğü tartışmalarda kötülüğün organize bir biçim olarak bireyleri adeta hayvan türünden, kişiliksizleştirerek dönüştürdüğünün altını çizer ve tahakkümünü bu yolla sürdürdüğünü vurgular (Arendt, 2014a: 277). Nitekim Nazizm yönetimi altında antisemitist düşüncenin Yahudilerden kurtulmayı bir tür kötülükten arınma ve Arendt'in tabiriyle bir nevi "lekelerden kurtulma" olarak yaygınlaşan düşünce de kötülüğün siyasal düşünce açısından yerini anlamak ve anlamlandırmak açısından önem arz etmektedir (Arendt, 2014b:163). Bu noktada kötülüklerden arınma düşüncesi siyaset ve kötülük arasındaki girift ilişkiyi anlamlandırmak açısından son derece kritik bir önem taşımaktadır. Toplumda var olan kötülüklerden kurtulmak, toplumun ve insanlığın kötülüklerden arınması gibi düşünceler, siyasal eylemlerin meşrulaştırılması noktasında kurucu niteliktedirler. Nitekim din felsefesinin önde gelen kavramlarından teodise düşüncesinin de bu çerçevede incelenmesi gerekmektedir.

3. TEODİSE KAVRAMI

Dünyada var olan kötülük ve bu kötülüğün kökenlerine, nedenlerine ve işleyişine ilişkin girilen anlamlandırma çabası en temelde teodise mefhumunu imlemektedir. Grekçe'de Tanrı ve adalet kelimelerin kombinasyonundan türeyen teodise, kötülük karşısında Tanrı'nın adaletini ve haklılığını savunmak anlamını ihtiva etmektedir (Yaran, 1997: 14). Teodise tartışmasının kökenlerinin Antik Yunan'a kadar dayandığı bilinmektedir. Teodiseyi yani dünyada var olan kötülüğün nereden kaynaklandığının mantıksal formülasyonu ilk olarak Epiküros'ta görülmektedir. Ancak felsefe geleneği içerisinde birçok düşünürde kötülüğün nereden geldiğine ilişkin teodiseler yer almaktadır. Platon, Hume, Augustinus, Leibniz gibi birçok önemli düşünür çeşitli türlerde teodiseler oluşturmuş ve kötülüğün kaynağına ilişkin tartışmalar yürütmüşlerdir (Çınar, 2005: 163). Dünyadaki kötülüklerin kadir-i mutlak bir Tanrı'nın varlığına rağmen nasıl yaygın olabildiği üzerine yürütülen araştırmalar, başta felsefe ve din felsefesi olmak üzere birçok düşünürde belirgin bir durumdadır. Hume, *Din Üstüne* isimli eserinde kötülük probleminde ilişkin aksiyomlarını sıralamaktadır. Hume'un yürütmüş olduğu sorgulama Epiküros'un eski sorularının hala yanıtlanmamış olduğunun altını çizerek sorgular. Hume, kötülük probleminde ilişkin sorgulamasını "Kötülüğü önlemek istiyor da gücü mü

yetmiyor? O halde erksizdir. Gücü yetiyor da istemiyor mu? O halde kötücüdür. Hem gücü yetiyor hem canı istiyor mu? O halde kötülük nereden geliyor?” şeklinde formüleştirmektedir (Hume, 1995: 209).

Hume’un soruşturması, felsefedeki ve din felsefesindeki kötülük problemlerine ilişkin temel bir öneme sahiptir. Teodise ise tam da bu noktada geniş bir tanımlama yapmak gerekirse Tanrı’nın adaleti ile dünyada var olan kötülükler arasında bir uyumsuzluğun olmadığını savunan ve bunu haklı temellere dayandırmaya çalışan deliller sistemi olarak değerlendirilmektedir (Yaran, 1997: 79). Kötülük problemlerine ilişkin sorgulamalar benzerlikler gösteriyor olsa da bu probleme ilişkin tarihsel süreçte farklı cevaplar verilmeye çalışılmıştır. Hume’un altını çizdiği ve temelde Epikür’ün sorgulamalarına dayanan kötülük problemlerine ilişkin geliştirilen teodiselerin literatürde önemli yeri olan bazılarına yer vermek, teodise kavramını anlamak açısından önem arz etmektedir.

Kötülük problemlerine ilişkin geliştirilen teodiselerin önde gelenlerinden birisi Aurelius Augustinus (354-430) tarafından geliştirilen teodisedir. Augustinus’un teodisesinin temelini Hristiyan düşüncesinde Tanrı’yı kötülükten bağımsız bir noktaya konumlandırmak ve mevcut olan kötülüklerden insanı sorumlu kılmak olduğu söylenebilir (Ketenci ve Topuz, 2017: 292). Augustinus’un geliştirmiş olduğu bu teodise, özgür irade teodisesi olarak kabul edilmektedir ve teodise türleri içerisinde son derece önemli olarak kabul edilmektedir (Meister, 2009: 139). Augustinus’un özgür iradeci teodisesinde kötülük beşerî bir problemdir ve insanların özgür iradelerinin kötüye kullanımı ve suistimali neticesinde ortaya çıkmaktadır (Hick, 1990: 42). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Augustinus, Hristiyan düşüncesinde ve o dünyaya ilişkin kötülük düşüncesinde insanı, kötülükten birincil derecede sorumlu tutmaktadır. Nitekim *İtiraflar* isimli eserinde Augustinus kötülüğün tanrıdan gelmediğini insanın kendisinin kötü olduğunun altını çizmektedir (Augustinus, 2010: 132). Son kerte Augustinus’un teodisesi, kötülüğün kaynağına ilişkin insanın yoldan sapmışlığının, kibrinin ve ahlaki bozukluğunun yol açtığını belirterek kötülük problemlerine ilişkin cevaplar sunmaktadır.

Kötülük problemlerine ilişkin bir diğer önemli görülen teodise ise Gottfried Leibniz (1646-1716)’e aittir. Leibniz teodisesi ile Augustinus’un teodisesi arasında önemli benzerlikler görülmektedir. Leibniz, Tanrı’nın en mükemmel iyi olduğunu ve dolayısıyla kötülüklerin Tanrı’dan gelemeyeceğinin altını çizerek kötülüğü beşerî kılmakta ve özgür iradeye dayandırarak da Augustinus ile benzer noktayı

paylaşmaktadır (Ketenci ve Topuz, 2017: 295). Leibniz, geliştirmiş olduğu teodisede Tanrı tarafından yaratılan evrenin en mükemmel ve en mümkün seçenek olduğunu belirtir ve bu mümkün seçenekler içerisinde kötüye yer olmadığını ifade eder (Leibniz, 2009: 117). Dünyada var olan kötülükler ise özgür iradeye sahip olan insanlardan kaynaklanmaktadır ki bu da Tanrı'yı kötülük probleminden bağımsız kılmaktadır. Bu noktada Leibniz, dünyayı insanların özgür iradelerini kullanabilecekleri ve böylelikle de kendilerini ahlaken geliştirebilecekleri bir alan olarak değerlendirir (Çınar, 2005: 172). Leibniz, mümkün dünyaların en iyisi seçeneği olarak değerlendirdiği evrende iyiliğin var olabilmesi için kötülüğün gerekli bir ön koşul olduğunu ifade eder (Kiriş, 2008: 92). Dolayısıyla Leibniz, kötülüğün de esasında kurucu bir rol oynadığını zımni olarak da olsa kabullenmiş olmaktadır.

Kötülük problemine ilişkin geliştirilen teodiselerin oldukça fazla olduğunu belirtmek gerekmektedir. Son kertede kötülük problemi, felsefenin en önemli tartışma konularından birisi olarak kabul edilmektedir. Antik Çağ düşüncesinden günümüze değin süregelen bir tartışma olarak kötülük problemi ve bu problemlere cevap olarak geliştirilmeye çalışılan teodiseler mevcudiyetini sürdürmektedir. Ancak teodiselerin ve kötülük problemine ilişkin tartışmaların salt felsefe ve din felsefesinin sınırlılıkları içerisinde yer almadığının da altını çizmek gerekir. Dünyadaki kötülükten kurtulmak, tüm kötülüklerden arınmak ve gerek toplumu gerekse de devletleri kötülüklerden korumak noktasında teodisenin siyaset sahasında da önemli tartışmalara sebep olduğu bilinmektedir. Bu noktada teodisenin hem sınırlarını genişletmek hem de siyaset ile arasındaki ilişkinin düzlemlerine bakmak açısından siyaset ve teodise ilişkisini kapsamlı olarak ele almak gerekmektedir.

4. TEODİSE ve SİYASET

Siyaset ve din arasındaki ilişkinin boyutlarının son derece katmanlı ve birbirleriyle ilintili olduğu düşüncesi özellikle siyaset teolojisi üzerine çalışmalar yürüten araştırmacılar tarafından yaygın bir biçimde paylaşılmaktadır. Bu noktada dinsel olanın çözümlenmesinin araştırmacıyı bir noktada siyasalın çözümlenmesine götüreceği de kabul edilmektedir. Simon Critchley *İmansızların İmanı* isimli eserinde “siyaset din olmadan yapılabilir mi?” sorusunu sorar ve cevabın olumsuz olduğunun altını çizer (Critchley, 2021: 33). Critchley bu soruya cevap ararken de başta Rousseau ve Machiavelli olmak üzere birçok siyaset felsefecisinin düşüncelerine atıfta bulunur. Critchley, din ve siyaset arasındaki kompleks ilişkinin farklı biçimlerde kendisini gösterdiğini belirtir ve en nihayetinde her yasa koyucunun güzel bir tanrılık kurgusuna

atıfta bulunarak kendisine otorite katması gerektiğini öne sürer (Critchley, 2021: 73). Bu noktadan hareketle din ve siyaset arasındaki ilişkinin seküler bir toplum durumunda dahi belirgin olduğunu ifade ederek sivilleşen din nosyonu üzerinde durur.

Critchley'in tartışmayı çekmiş olduğu düzlem esasında geleneksel teodiselerden farklı bir akıl yürütmeyi de beraberinde getirir. Batı düşüncesinde filozoflar kötülük sorununu genellikle din felsefesi içerisinde ele almış ve teodiselerini Tanrı'nın mutlak iyiliğine yahut da kudretine olan inanç ve bunların kötülüğün varlığıyla uyumu çerçevesinde tanımlamışlardır. Bu ekseninde de iyiliğin yoksunluğu teodisesi, özgür irade teodisesi, erdem teodisesi ve estetik teodise gibi bir dizi teodiseler geliştirmişlerdir (Desmond, 2015: 93-94). Ancak teodise ve kötülük probleminin cevaplarının aranabileceği bir diğer alan ise kuşkusuz siyaset ile olan ilişkidir. Kötülüğün toplumsal uzamdaki varlığı ve politik edimlerin şekillenmesi noktasındaki güdüleyici tutumu, kötülüğü aynı zamanda siyaset biliminin bir araştırma nesnesi haline getirmektedir.

Politik teoloji araştırmaları yukarıda bahsedilen ilişkiyi anlamak ve anlamlandırmak noktasında önem arz etmektedir. Kötülüğün siyaset ile olan ilişkisini, siyasal yönetimler, siyasal eylemler ve birey ekseninde değerlendirerek politika ve din arasındaki ilişkinin boyutlarını ortaya koyma girişimi açısından politik teoloji, teodise ve siyaset arasındaki ilişkiyi kavramak açısından işlevsel bir araçtır. Din ve siyasetin politik bir kurgu içerisinde nasıl işlediğini anlamak noktasında Ernst Kantorowicz'in *Kralın İki Bedeni* isimli siyaset teolojisi çalışması son derece önemli kabul etmektedir. Kantorowicz, Ortaçağ siyasi düşüncesinde kralın iki bedeni olduğunu ileri sürer. Bu bedenlerin birisi doğal beden olan dünyevi ve biyolojik bir bedene tekabül ederken kralın diğer bedeni ise siyasi, ilahi, ölümsüz ve aynı zamanda metafizik bir bedene tekabül etmektedir (Kantorowicz, 2018). Kantorowicz'in düşünsel mirası, siyaset ve teoloji arasındaki ilişkiyi kavramak için önemli bir yol haritası sunabilir. Kantorowicz'in iki beden anlayışı en temelde Ortaçağ siyasi düşüncesi için iktidarın daha doğrusu parçalı olan iktidarın (dünyevi ve ilahi iktidar) kralın bedeninde somutlaşması üzerine bir argümantasyon denemesidir (Jussen, 2009: 108). Bu tip bir sorgulama denemesi din ve siyaset arasındaki ilişkiyi belirginleştirmesi açısından işlevseldir. Nitekim Carl Schmitt de din ve siyaset arasındaki ilişkiye dair yapmış olduğu çalışmalarda politik teoloji düşüncesini tesis etmeye çalışır. Schmitt, modern dünyanın açmazlarına ve girmiş olduğu türbülansa ilişkin bir kurtuluş reçetesi araması ve bunu politik teolojik bir

düzlemde gerçekleştirmesi nedeniyle politik teoloji konusunda öncül bir figür olarak kabul edilmektedir (Sarıtaş, 2022: 85).

Schmitt (2005), modern yaşama ilişkin yapmış olduğu analizlerde dünyevi hayatın otonomlaşarak Tanrı'yı dünyevi hayatın dışına ittiğini ve bu boşluğun ve siyasal alandaki kırılmalarının ise liberalizm eliyle sınırlandırıldığını altını çizmiştir (Schmitt, 2005: 10). Son kerte de Schmitt, liberal düşüncenin toplumsal alanda var olan yapıları ve kurumları dışlayarak siyasal inkâr etmekle birlikte ekonomiyi ve bir yaşam biçimi olarak kendisini dayatan liberalizmin siyasallaştığını ve bunun bir hastalıklı yazgı haline geldiğinin altını çizer (Schmitt, 2005: 98). Nitekim Schmitt'in politik teoloji düşüncesine yapmış olduğu katkıların son derece kapsamlı ve geniş bir düzleme oturduğunu belirtmek gerekmektedir. Ancak burada önemli olan husus, teoloji ve politika arasındaki ilişkinin sınır hatlarının belirlenmesidir ki Schmitt de aleni ve zımnî olmak üzere birçok biçimde bu sınır hatlarını göstermektedir. Ancak kötülük problemi, teodise ve siyaset arasındaki ilişkiyi kavramak noktasında daha belirgin tezlere dikkat çekilmesi önem arz etmektedir.

Dünyadaki kötülüklerden arınma ve kötülüğü yeryüzünden kovma düşüncesinin esasında bir dizi seküler teodise olarak kurgulanması, teodise ve siyaset arasındaki ilişki açısından son derece işlevseldir. Bu noktada politik kötülük kavramına değinmek gerekmektedir. Kötülüğün beşerî yapıda somutlaştırılması ve politik eylemler neticesinde ifa edilmesi noktasında politik kötülük kavramı, siyasi oluşumların ve devletlerin insanlara yönelik kasıtlı, kötücül, yıkım ve acı veren eylemlerini nitelemektedir (Wolfe, 2011).

Kötülüğün politika ile kesişmesi, kötülüğün bir dizi politik edimlere meşruiyet sağlaması noktasında kritik bir önemdedir. Bu noktada Tanrı adına kötülüğü yeryüzünden defetmek ve Tanrı'nın adaletini tesis etmek adına çeşitli siyasi ya da sivil oluşumlar ortaya çıkmakta ve bir dizi edimler gerçekleştirmektedirler. Etnik soykırım, terör, kitle katliamları, savaşlar ve bir dizi şiddet eyleminin izlerini politika ve kötülüğün kesişim noktasında görebilmek mümkündür. Bu noktada teodisenin yani Tanrı'yı kötülükten arındırma düşüncesinin sorumluluğunu birtakım siyasi oluşumlar üstlenebilmekte ve kötülükle mücadeleyi ideolojik ve beşerî amaçlar doğrultusunda yeniden tanımlayabilmektedirler. Tarih boyunca bu duruma ilişkin birçok örnek sıralanabilir. Özellikle Soğuk Savaş Döneminin çetin koşullarında her iki blok, birbirini kötülüğün merkezi olarak konumlandırmıştır.

ABD için SSCB ve destekçileri kötülüğün temsilcileri konumundayken SSCB için ise ABD yönetimi ve Batı Bloğu yandaşları

kötülük yayan şer odakları olarak görülmüştür. Dolayısıyla küresel savaş halini, çatışma durumunu ve potansiyel riskleri belirlemek noktasında kötülüğün politik retorüğini analiz etmek son derece kritik bir önem arz etmektedir (Haddock vd., 2011: 1-2). Siyasetçilerin ve kanaat önderlerinin kötülüğün retorik hale getirilmesinde ve bir grupla özdeşleştirilmesi noktasında sahip oldukları söylem gücü, kötülük retorüğünü politik eylemler için kurucu bir pozisyona yerleştirmektedir. Bu noktada kötülük, teodise ve siyaset arasındaki ilişkinin tarihsel dönem içerisindeki güncel örneklerinden kabul edilebilecek olan Vietnam Savaşı, bu ilişkinin çerçevesini belirlemek açısından son derece önemlidir.

5. VIETNAM SAVAŞI

Yakın dönem Dünya siyasi tarihinin en önemli sıcak savaşlarından birisi olarak kabul edilen Vietnam Savaşı, 1955-1975 yılları arasında Doğu Bloğunda yer alan Kuzey Vietnam, Çin ve SSCB ile ABD ve Güney Vietnam arasında gerçekleşmiştir. Ancak savaşın ortaya çıkışı ve gelişim seyri belirli kırılma noktalarına sahiptir. Dolayısıyla öncelikli olarak savaşın başlangıç koşullarını var eden siyasi panoramaya bakmak gerekmektedir. Bilindiği üzere Vietnam, 20. Yüzyılın ilk yarısında Kamboçya ve Laos ile birlikte Fransa hakimiyeti altında bulunan Fransız Çinhindi Bölgesi'nin bir parçasıydı. 2. Dünya Savaşı döneminde bahse konu olan bölgeyi Japonya ele geçirmiş ancak savaşın seyri değişince ve mihver devletler savaşı kaybedince bölgedeki Japonya gücü gerilemiştir. Bu gerilemenin ardından tekrar bölgede Fransızların egemen olmasını istemeyen Vietnamlı lider Ho Şi Minh, 1945 yılında Kuzey Vietnam'da Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin kurulduğunu ilan eder (Anderson, 2005: 6-10).

Bölgede güçlü bir direnişle karşılaşan Fransa, savaşın yorgunluğu ve değişen siyasi konjonktürün de etkisiyle 1954 yılında Vietnam üzerindeki hak iddialarından vazgeçerek bölgeden çekilme kararı alır. Minh ve destekçileri tarafından önemli bir galibiyet ve sevinç kaynağı olarak kabul edilen bu hamle, Minh yönetiminde ülkenin tamamını kapsayacak bir komünist rejim kurma istencini harekete geçirir. Ancak başta ABD olmak üzere birçok Batı Bloğu ülkesi bu denli bir rejimin bölgede komünizmi güçlendirebileceği gerekçesiyle Minh yönetiminin planına karşı çıktılar. Bu karşı çıkışın sonunda ise Minh yönetimi ve Vietnamlı komünistler ülkenin kuzey yarısında komünist rejimlerini tesis etme yoluna gittiler (Hillstrom & Hillstrom, 2000: 1-2). Minh yönetiminin Kuzey'de kurmuş olduğu komünist rejim Çin ve SSCB tarafından uluslararası arenada desteklenmekteydi. Ancak Fransa'nın

bölgeden çekilmesi sonrasında özellikle Güney Vietnam'da oluşan boşluğu ise ABD doldurmak istemekteydi ve bölgede Doğu Bloğundan bağımsız bir rejimin kurulması için bir dizi faaliyetler yürütmekteydi (Wiest, 2003: 4). Vietnam'ın siyasi olarak Kuzey ve Güney Vietnam olarak ikiye ayrılması esasında o dönemin genel siyasi ikliminin de bir tezahürü olarak değerlendirilebilir. Kuzey Vietnam Doğu Bloğu olarak nitelendirilen komünist rejimlerin desteğini arkalarına alırken; Güney Vietnam ise ABD başta olmak üzere diğer Batı Bloğu ülkelerin desteğini almaktaydı.

Soğuk Savaş koşullarının dinamikleri ekseninde her iki blok da yayılmak ve düşmanını çevrelemek istemekteydi. Bu sebeple ABD, SSCB'nin ve özellikle de komünizmin gücünü arttırıp etki alanını genişletebileceği her hamlenin önlenmesi yönünde irade gösteriyordu (Göktepe, 2024: 165). Özellikle bölgede Fransız egemenliğinin sona ermesiyle Mao yönetimindeki Çin komünist yönetimi, bölgede güçlenip sınırlarını genişletmek istemiştir. Çin'in Kuzey Vietnam'a yapmış olduğu yardımlar da Kuzey Vietnam'ı güçlendirmiş ve bu durum Batı Bloğu tarafından önemli bir tehdit olarak kabul edilmiştir (Bradley, 2009: 59-60). Kuzey Vietnam üzerinden Güney Vietnam'ı da sınırlarına katıp güçlenmek isteyen Çin yönetimi bölgede Kuzey Vietnam ve Güney Vietnam arasında patlak verecek olan bir iç savaşın da başlamasında önemli rol oynamışlardır. 1955 yılında patlak veren iç savaşa ABD doğrudan dahil olmamış ancak Güney Vietnam'a her türlü istihbari, askeri ve ekonomik desteği sağlamıştır (Langguth, 2000: 329). Ancak tüm desteklere rağmen ABD'nin savaşa bizzat aktif olarak katılması hemen gerçekleşmemiştir. Başkan Truman ve Eisenhower yönetimlerinde ABD her geçen gün Vietnam Savaşı'na bir adım daha yaklaşmış olsalar da ABD'nin fiili olarak savaşa dahil olması Lyndon B. Johnson'un başkanlığı döneminde olmuştur. Ancak ABD'nin savaşa fiili olarak dahil olmamış olması ABD'nin savaşın aktif bir unsuru olmadığı anlamını taşımamaktadır. 1963 yılının sonunda Vietnam'da 17.000 Amerikalı danışmanın olduğu bilinmektedir (Sander, 2011: 524-525).

ABD'nin savaşa doğrudan dahil olmasıyla birlikte savaşın çeperi genişlemiş ve son derece çetin bir hal almıştır. Özellikle Johnson dönemiyle birlikte ABD'nin savaşa doğrudan girmesi, Vietnam Savaşı'nı "Amerikan Savaşı" dönemine taşımıştır ki bu tarih 1965 olarak kabul edilmektedir. 1965 yılının mart ayında Güney Vietnam'da bulunan komünist güçlerin ABD personeline yönelik büyük çaplı saldırılarına karşılık olarak ABD güçleri, Kuzey Vietnam'ı sürekli olarak bombalamaya başlar ve Güney Vietnam'a yüz binlerce muharip asker

gönderilir. Zaman içerisinde Avustralya, Tayland, Yeni Zelanda ve Filipin'den gelen askeri güçlerle birlikte Hindüçin bölgesindeki komünist rejimi bastırılmaya çalışılır (Asselin, 2018: 118-119). ABD'nin savaşa tam anlamıyla katılması ve sıcak çatışmanın bizzat aktörü olması neticesinde savaşın seyrinde Güney Vietnam'a ilişkin herhangi bir ılımlı tablo ortaya çıkmamıştır. Nitekim ABD bölgede çok ciddi kayıplar vererek yenilgiye uğramıştır. ABD, bölgede arzu ettiği başarıyı elde edemeyince 27 Ocak 1973 tarihinde bölgeden kademeli olarak çekilmeyi ve savaşın sona ermesi için gereken ateşkesin sağlanmasını taahhüt altına alan Paris Barış Anlaşmasını imzalar. Ancak ABD'nin çekilmesiyle savaş tam anlamıyla bitmedi. Savaş, 1975 yılının Nisan ayında Kuzey Vietnam güçlerinin Güney Vietnam'ın başkenti Saygon'u ele geçirerek Vietnam'ın komünist rejim altında birleşmesiyle sona ermiştir (Karnow, 1997).

6. METODOLOJİ

6.1. Amaç

Kötülük fenomenini anlamak ve anlamlandırmak noktasında farklı disiplinlerin kendine özgü kavram setleri ve metodolojileri bulunmaktadır. Her ne kadar kötülüğe ve kötülük problemine ilişkin öncül tartışmalar felsefe ve din felsefesi alanında yürütülmüş olsa da günümüzde kötülük fenomeni başta sosyoloji, siyaset bilimi ve iletişim çalışmaları olmak üzere birçok disiplinin inceleme nesnesi haline gelmiştir. Bu bağlamda yapılmış olan çalışmanın amacı, siyaset ve kötülük arasındaki ilişkiyi özellikle teodise eksenli bir tartışma zemininde ele alarak, kötülük retorığının siyasetteki rolünü ortaya çıkartmaktır.

6.2. Örneklem ve Sınırlılıklar

Çalışma kapsamında örneklem belirlenirken yargısal örnekleme tekniğinden faydalanılmıştır. Yargısal örnekleme tekniği, araştırmacının ele aldığı konuyu en mutlak ve geniş bir biçimde temsil edeceğini varsaydığı kasıtlı bir kategorik seçime dayanmaktadır (Maxwell, 1996: 70). Dolayısıyla yargısal örnekleme tekniği kullanılarak örneklem kapsamına 1963-1969 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığı görevini yürütmüş olan Lyndon B. Johnson'un Vietnam Savaşı'na ve Vietnam'a ilişkin yapmış olduğu konuşmalar ile bu konuda vermiş olduğu demeçler dahil edilmiştir. Çalışmanın Başkan Johnson'un konuşmaları ile sınırlandırılmış olmasının nedeni, ABD'nin Vietnam Savaşı'na aktif olarak girdiği dönemde başkanlık görevini Johnson'un yürütüyor olmasıdır. Doğrudan ve birincil siyasi figür olarak Johnson'un Vietnam Savaşı ve Doğu Bloğu'na ilişkin yapmış olduğu konuşmaların

birincil veri kaynağı olarak kabul edildiği çalışmada Johnson'un 1963-1965 yılları arasındaki konuşmaları analiz edilmiştir.

6.3. Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemleri arasında değerlendirilen doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bilindiği üzere doküman analizi en temelde var olan bir konuya ilişkin olarak kayıt ve belgelerin incelenerek veri elde edilmesi yöntemidir (Corbin ve Strauss, 2008). Doküman analizinde araştırılan konuya ilişkin istatistikî veriler, belgeler, raporlar, kişisel dokümanlar, konuşma metinleri, filmler, videolar ve fotoğraf gibi tüm unsurlar ampirik bir bilgi üretilmesi noktasında veri niteliği taşımaktadır (Bogdan ve Biklen, 2007). Dolayısıyla da yapılmış olan bu çalışmada ABD Yönetiminin "Public Papers of the Presidents of the United States" adı altında kamuoyuyla da paylaşmış oldukları devlet Başkanlarının konuşmalarını içeren metinler, birer araştırma verisi olarak değerlendirilerek analize tabi tutulmuştur.

6.4. Lyndon B. Johnson'un Vietnam Savaşına İlişkin Söylemlerinin Kötülük, Teodise ve Siyaset Ekseninde Değerlendirilmesi

Politikada kötülük düşüncesi, bir öteki yaratmak ve seküler teodise oluşturmak noktasında son derece işlevseldir. Siyasal retorikte kötü ve kötücül düşman yaratma, politik emellerin kamuoyu nazarında meşruiyetinin tesis edilmesinde etkili olabilmektedir. Ayrıca dünya üzerinden kötülüğü silme ve barışı tesis etme noktasında politik söylemler geliştirilmesi de teodisenin politik uzamdaki varyantı olarak değerlendirilebilir. Başkan Johnson'un 31 Aralık 1963 tarihinde Güney Vietnam'daki Askeri Devrim Konsey'i Başkanı'na göndermiş olduğu yeni yıl mektubunda yer alan bazı ifadeler bu hususta dikkate değerdir. Başkan Johnson ilgili mektupta "Bu yeni yıl, Amerikan hükümeti ve halkı adına hükümetiniz ve halkınızla cesur özgürlük mücadelenizde yenilenmiş bir ortaklık için uygun bir fırsat sunuyor" (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963: 106) diyerek en temelde Amerika'nın kötülük ile girişmiş olduğu mücadelede taraf olarak var olduğunun altını çizmektedir.

Kötülüğün kaynağı olarak Doğu Bloğu ve Kuzey Vietnam yönetimini gören Johnson mektubunda "Halkınızı Kuzeyden gelen komünist isyancıların terör eylemlerinden korumak için aynı ortak amaçlara sahip olduğumuzdan eminim" (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963: 106) ifadelerine yer vererek de politik kötülüğün -terör, bir politik terör biçimidir- ötekiden

kaynaklandığını vurgulamaktadır. Aynı mektubu noktalarken Johnson, “Liderliğinizde halkınızın zafer kazanması için elimizden geleni yapacağız” derken bunu “Özgürlük, adalet ve Vietnam’da insan refahı için bir zafer” olarak ifade etmektedir (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963: 106). Görüldüğü üzere Johnson, Kuzey Vietnam’ı kötülüğün sebebi olarak kurguladığı teodisede Güney Vietnam’da özgürlük, adalet ve insan refahı için ellerinden geleni yapacaklarını ifade etmektedir. Bu noktada adalet ve özgürlük kavramları son derece önemlidir. Çünkü kötülüğün ortadan kaldırılmasında rol oynayacak olan ABD, kötülüğü ortadan kaldırmakla birlikte aynı zamanda Vietnam’a adaletin ve özgürlüğün gelmesi için kendisini politik bir özne olarak konumlandırmaktadır.

17 Mart 1964 tarihinde Vietnam’daki duruma ilişkin Beyaz Saray tarafından yapılan açıklamada da benzer ifadelerle rastlanılmaktadır. İlgili açıklamada “Komünist saldırganlığı ve terörizmi kontrol altına almak için gerekli olduğu sürece ABD’nin Güney Vietnam’a yardım ve destek politikası sürecektir.” ifadeleri yer almaktadır (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963: 388). Açıklamada da görüldüğü üzere bir politik kötülük biçimi olarak kabul edilen terörizm ifadesi, Kuzey Vietnam özelinde somutlaştırılmakta ve bu kötülükle mücadele edip durdurmak için de ABD gerekeni yapmaya devam edeceğini ileri sürmektedir. Kötülüğün ortadan kaldırılması ve refahın tesis edilmesi için önem arz eden politik retorik açıklamada somutluk kazanmaktadır.

24 Mart 1964 tarihinde yapmış olduğu konuşmada Johnson, “Bugün tam dürüstlikle söyleyeceğim şeylerden biri, Vietnamlıların bağımsızlıklarını korumalarına, özgürlüklerini sürdürmelerine ve komünizm tarafından kuşatılmalarını engellemelerine yardımcı olmaya hazır olduğumuzdur” ifadelerine yer vermektedir. Konuşmasına “Biz dünyanın en güçlü ulusu olarak sabırlı olmayı göze alabiliriz. Nihai gücümüz açıktır ve düşmanlarımız tarafından da iyi bilinmektedir. Ancak unutmayalım ki güç, beraberinde sorumluluk getirir” (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963: 417) ifadeleriyle devam etmektedir. Johnson’un konuşmasında öne çıkan birkaç husus bulunmaktadır. Öncelikle Johnson, Vietnam’a bağımsızlığını koruması ve özgürlüğünü sürdürmesi için gereken desteği vereceklerinin altını çizerek bir politik kötülük olarak kodlanan komünizm karşısında yer alacaklarının altını çizmektedir. Ayrıca konuşmasının devamında dünyanın en güçlü ulusu olarak ABD’yi

görmesi ve bu güce bağlı olarak sorumluluk ve sabır gibi özellikleri ABD'ye atfetmesi, bir nevi Tanrısallık iddiası olarak değerlendirilebilir.

18 Mayıs 1964 tarihli Vietnam için ek bütçe konulu konuşmasında Johnson, “1965 bütçesi hazırlandığından bu yana iki önemli değişiklik meydana geldi. Vietkong gerillaları Kuzey'deki komünist efendilerinin emriyle Güney Vietnam'ın barışçıl halkına karşı terörist eylemlerini yoğunlaştırdı. Bu artan terörizme, artan bir karşılık gerekmektedir.” ifadelerine yer vermektedir (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963: 692). Johnson'ın konuşmasında görüldüğü üzere politik kötülük retoriği ve komünizm arasındaki ilişki yeniden söylemsel düzeyde kendisini göstermektedir. Barışçıl Güney Vietnam halkı vurgusu da bu noktada dikkat çekicidir. Bilindiği üzere kötülük, barışı ve refahı bozan bir özellik sergilemektedir. ABD'nin aleni desteğini sunmuş olduğu Güney Vietnam üzerinden kendi meşruiyetini temellendirmesi noktasında Johnson'ın ifadeleri önem arz etmektedir.

Johson konuşmasının devamında ise “Dünya önünde Vietnam'ın özgür halkının yanında duracağımıza söz verdik. On altı bin Amerikalı ülkemize ve Vietnam halkına hizmet etmektedir. Her gün özgürlük davası için tehlikeyle yüzleşmektedirler. Görev, onları en geniş ölçüde desteklememizi gerektirmektedir ve Amerikan halkı bunu istemektedir.” ifadelerini kullanır (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963: 693). Johnson'un söylemlerine bakıldığında özgürlük davası teması dikkat çekmektedir. Amerika'nın özgürlük davasının bir takipçisi olduğunu ve bunu her türlü tehlikeye rağmen yaptıklarını ifade ederek Johnson, kötülükle mücadelede Amerika'nın rolünün altını çizmekte ve bunu bir görev olarak değerlendirmektedir. Kötülüğün yeryüzünden silinmesi ve adeta Tanrı'nın Krallığı inancının tesis edilmesinde olduğu gibi özgürlüğün sağlanmasında kendisine Mesihvari bir rol biçen Johnson, söylemleriyle de bunu belirginleştirmektedir. Nitekim Johnson sahip olduğu bu misyonu ve politik retoriğe 30 Aralık 1963 tarihli konuşmasında da yer vermektedir.

Johnson, Agudas Achim Sinagogu'nda yapmış olduğu konuşmada “Bugünlerde üzerimdeki en ağır yük, yeryüzünün en uzak köşelerindeki insanların bile üstlendiğim göreve dünyada barışın sağlanmasında baş görev olarak baktıklarını bilmektir.” ifadelerini kullanmaktadır (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963: 101). Yeryüzünde bir barışın tesis edilmesinde Johnson'ın kendisini sorumlu hissetmesi ve ABD'yi politik bir özne olarak kurgulaması teodise mantığı çerçevesinde son derece anlamlıdır.

Çünkü Johnson konuşmasının devamında “İçimdeki her şeyle bu güveni korumaya niyetliyim ve Tanrı'nın izniyle koruyacağım” ifadelerine yer vererek yeryüzünde barışın sağlanmasındaki şahsi niyetini de dile getirmektedir. Nitekim bu noktada Johnson'un politik retoriği, kötülükle mücadelede Amerikan müdahaleciliğinin meşrulaştırıcısı olmaktadır.

Başkan Johnson'un 2 Temmuz 1964 tarihli General Taylor'un Vietnam Büyükelçisi olarak yemin töreninde yapmış olduğu konuşmada kullandığı “Dünya barışı ve insanlığın özgürlüğü yolunda ilerlemeyi destekleyenlerle birlikte çalışıyor” (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1964: 842). ifadeleri de benzer şekilde Amerika'nın kendisini dünya barışının ve insanlığın özgürlüğünün garantörü olarak görmesinin bir dışavurumu niteliğindedir. Kötülükle mücadele edilmesi ve kötülüğün kaynağı olarak komünist rejimlerin görüldüğü anlayış, teodise benzeri bir yapıya sahiptir. 22 Ağustos 1964 tarihli ABD askeri güçlerinde çavuş olarak görev yapan Harry Walling'in anısına düzenlenen törende yapmış olduğu konuşmasında ise “19 Haziran günü, genç ve cesur bir Amerikalı; dünyanın öbür ucunda bulunan genç ve cesur Vietnamlılardan oluşan birliklerle hareket ediyor. Onların amacı özgürlüğü, saldırganlara karşı savunmaktır” (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1964: 1002) ifadelerini kullanmıştır. Johnson'un yapmış olduğu özgürlük ve cesurluk vurgusu önemlidir. Özgürlük ve özgürlük karşıtları kategorisi çerçevesinde şekillenen söylemde Johnson, Amerika'nın özgürlük mücadelesi verdiğinin altını çizirken özgürlüğe düşman olan kötülük odaklarıyla da mücadelede aktif olarak yer aldıklarını vurgulamaktadır. Bu noktada Amerika'nın politik kötülükle mücadelede aktif rol aldığıının altını çizen Johnson, kötülük probleminin çözümüne ilişkin geliştirilen teodiselere benzer bir düşünce kalıbını sürdürmektedir.

Başkan Johnson 25 Ağustos 1964 tarihinde Brezilya Devlet Başkanı'na göndermiş olduğu mesajda “Güney Vietnam'daki özgürlük mücadelesi, dünyanın her yerindeki özgürlük mücadelesiyle yakından ilişkilidir. Bu mücadele, insanların adil arzularını özgürlük ortamında gerçekleştirebilecekleri bir gelecek içindir” (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1964: 1047). Görüldüğü üzere Johnson, Güney Vietnam'daki mücadeleyi tüm insanlık adına yürütülen bir özgürlük mücadelesi olarak değerlendirmektedir. Yani yeryüzünden kötülüğün silinmesi, adaletin sağlanması ve insanlığın özgür bir gelecek içerisinde yaşayabilmesi için Amerika'nın aktif olarak rol oynadığının altı çizilmektedir. Bu noktada Johnson, Amerika'yı

kötülükle mücadelede baş aktör olarak görmekte ve özgürlüğün tesis edilmesinde Amerika'nın başat bir figür olduğunu vurgulamaktadır.

Başkan Johnson tarafından 23 Aralık 1964 tarihinde Vietnam'da bulunan Amerikalılara göndermiş olduğu Noel mesajı da Amerika'ya ve Vietnam Savaşı'na dair önemli izler taşımaktadır. Johnson mesajında “Vietnam'dasınız, sevdiğiniz yerlerden ve sevdiklerinizden uzaktasınız. Çünkü ulusumuza güç ve zenginlik kazandıran güçler aynı zamanda bu özgürlüğü savunma yükünü de omuzlarına yüklediler.” (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1964: 1667) ifadelerini kullanır. Görüldüğü üzere Johnson, özgürlüğün savunulması görevini dış bir nedene bağlamakta ve ABD'ye güç ve zenginliği kazandıran güçlerin kendilerine bu misyonu da vererek, kötülükle mücadele etmelerini istediklerinin altını çizmektedir.

Johnson yine aynı mesajında ise “Her nesilde özgürlüğü koruma yükü birkaç cesur adama düşmüştür. Biz Amerikalılar bu kutsal mevsimi, özgürlük içerisinde kutluyoruz çünkü atalarımız, önlerinde duran zorluklara eşdeğer cesaret, kararlılık ve fedakârlık iradesine sahipti...” ifadelerine yerir. Johnson mesajında özgürlük yolunda kötülükle mücadelenin kendilerine atadan kalma bir miras olduğunu belirterek bu misyonu tarihselleştirmekte ve ebedileştirmektedir. Yine aynı mesajda Johnson, “Özgürlüğün bayrağını taşıyan sizler, gece karanlıklarının gizli gölgelerinde hareket eden bir terör savaşındasınız. Cinayet, kaçırma ve aldatma onun araçlarıdır. Yıkım ve fetih onun hedefleridir.” (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1964: 1668) ifadelerini kullanır. Bu noktada kötülük retoriğinin devrede olduğu görülmektedir. Özgürlük ve özgürlük karşıtları, insanlık düşmanları ve politik kötülüğün sebebi olarak görülen karşıt taraf, insanlık dışı bir şekilde ele alınmaktadır.

Johnson'un bu mesajında Kuzey Vietnam ve Doğu Bloğu şeytanlaştırılarak kötülüğün kaynağı olarak nitelendirilmektedir. Johnson'un 25 Mart 1965 tarihli konuşmasında yer alan (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1965: 319) “ABD, savaşı genişletmek istememektedir. Hiçbir rejime tehdit savurmuyor ve hiçbir toprağa göz dikmiyoruz. Dünya sahnesindeki gerilimlerin azaltılması için çalıştık ve çalışmaya devam edeceğiz” ifadeleri de Amerika'nın rolünün altını tekrar çizmektedir. Johnson'un teodisesinde Amerika'ya düşen rol, dünya üzerindeki gerilimi azaltmak, özgürce bir yaşam alanı sunmak ve çatışmaları sona erdirmektedir. Bu teodiseye göre kötülük, yeryüzünden ancak bu şekilde silinecektir.

Nitekim Başkan Johnson da bu durumun altını birçok konuşmasında çizmektedir.

4 Mayıs 1965 tarihli konuşmasında Johnson, “Bombalama, kendi başına bir amaç değildir, bunu hepimiz biliyoruz. Amacı, bizi barışın nihai gününe daha da yaklaştırmaktır.”(Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1965: 487) ifadelerine yer vermektedir. Görüldüğü üzere Johnson, kötülükle mücadelede ve kötülüğün ortadan kaldırılmasında şiddeti barış için araçsallaştırmakta ve “şiddet tekeli” bir nevi ABD’ye özgü kılmaktadır. Nitekim bu düzlemde değerlendirildiğinde şiddet, önemli unsur olarak dikkat çekmektedir. Çünkü şiddet, kötülüğün ortadan kaldırılması ve barışın tesisi için gerekli bir araç olarak görülmektedir.

Johnson, 1 Haziran 1965 tarihli konuşmasında “Yaşadığımız dünya huzursuz bir dünyadır. Devrim ve hatta şiddetle doludur ve bu durumun sadece düşmanlarımızın işi olduğunu düşünme hatasına düşmeyiz. Elbette düşmanlarımız karınca gibi çalışıyorlar...”(Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1965: 600) ifadelerine yer vererek, kötülük problemini politik düzlemde yeniden inşa etmektedir. Yaşanılan dünyanın huzursuz ve kötülüklerle dolu olduğunun altını çizirken devrim ve şiddetin de başı çektiğini vurgulamaktadır. Esasında bu durum gerek dönem koşulları gerekse de ABD’nin temel siyasi stratejisi açısından son derece önemlidir. ABD’nin kurmuş olduğu dost ve düşman siyaseti anlayışı çerçevesinde Johnson’un söyleminde her ne kadar dünyadaki kötülüklerin tek sorumlusu Doğu Bloğu ve komünist ülkeleri olmasa da bu tekinsiz dünyanın baş mimarları olarak Doğu Bloğu ülkeleri ve komünist ülkeler görülmektedir.

28 Temmuz 1965 tarihli konuşmasında Başkan Johnson, “Gücümüz çok hayati bir kalkan, Vietnam’dan çekilmemiz halinde, hiçbir ülke Amerikan vaatlerine veya Amerikan korumasına aynı güveni bir daha asla duymaz... Kapının bekçileri olmayı seçmedik, ama başka kimse yok.” (Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1965: 794) ifadelerine yer vererek esasında kötülükle mücadelede ve özgürlüğün tesis edilmesinde Amerika’nın kaçınılmaz bir rolü olduğunun altını çizerek mevcut politik kötülükler probleminde cevap olarak ABD’nin gücünü ileri sürmektedir. Nitekim Johnson’un ABD’nin gücünün hayati bir kalkan olduğunu vurguluyor olması bu noktada son derece dikkat çekicidir.

7. SONUÇ

Kötülük problemi ve kötülüğün kaynağına dair tartışmalar, düşünce tarihin en derinlikli tartışma konuları arasındadır. Bu sebeple kötülük problemine ilişkin birbirinden çok farklı cevaplar ortaya koyulmuş ve çeşitli teodiseler üretilmiştir. Ancak kötülük problemi ve bu problemi aşmaya ilişkin üretilen teodiseleri salt din felsefesi ekseninde değerlendirmemek gerekmektedir. Her şeyden önce kötülük olgusu, insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte toplumsal yaşantının her alanında varlık göstermektedir. Siyaset söz konusu olduğunda ise kötülük problemi ve kötülük olgusu daha kompleks bir durum almaktadır. Bu noktadan hareketle kötülük probleminin politik bir zemine çekilerek kötülükle mücadelenin ve bu kötülüğün kaynağının politik aktörlere atfedilmesi, kötülük ve siyaset arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartmaktadır. Özellikle politik kötülük mefhumu söz konusu olduğunda bir dizi seküler teodiseler devreye girmekte ve politik emeller bu teodiseler doğrultusunda şekillendirilebilmektedir. Yapılmış olan bu çalışmada da görüldüğü üzere kötülük, politize edilebilmekte ve kötülüğün kaynağı olarak bir siyasi grup, ideoloji, ülke yahut da halk görülebilmektedir. Başkan Johnson dönemi ve Vietnam Savaşı'na ilişkin analizlerin yapıldığı bu çalışmada da kötülük probleminin politik düzlemdeki tezahürleri ortaya koyulmuştur.

Başkan Johnson yapmış olduğu birçok konuşmasında yeryüzündeki kötülüklerin kaynağı olarak Kuzey Vietnam'ı ve komünist ülkeleri görmüştür. Johnson'un kurmuş olduğu düşünce sisteminde ise bu kötülüklerle mücadele etme görevi Amerika'ya verilmiştir. Amerika, özellikle Vietnam Savaşı'nda yeryüzünden kötülükleri kazımak ve yeryüzünde barışı sağlamak için politik kötülüklerin var olduğu önermesine başvurmuştur. Bu ekseninde ise Kuzey Vietnam ve Doğu Bloğu komünist ülkeler terörizm ve özgürlük düşmanlığı suçlarıyla nitelendirilmektedir. Son kertede literatürde de kabul edildiği üzere terörizm, bir tür politik kötülüktür. Terörizmin özellikle Kuzey Vietnam eliyle sergilenmesi de bu politik kötülükle mücadele noktasında ABD'nin güç kullanımına meşruiyet kazandırmaktadır.

Başkan Johnson'ın özellikle 1963-1965 yıllarını kapsayan konuşmalarındaki temel vurguların büyük benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Konuşmalarda temel hareket noktası özgürlük, adalet ve barıştır. Johnson, Kuzey Vietnam ve Doğu Bloğu ülkelerini özgürlük, adalet ve barış düşmanları olarak nitelendirerek politik kötülüğün öznesi haline getirmektedir. Teodise mantığı ile düşünüldüğünde bu yaklaşım önemli bir alan açmaktadır. Önde gelen teodiselerde görüldüğü üzere,

dünyadaki kötülüğün nedenleri genellikle beşerî kaynaklıdır. Bu durum, politik kötülük söz konusu olduğunda da geçerliliğini sürdürmektedir. Başkan Johnson, Vietnam Savaşı özelinde dünyadaki kötülüğün ve adaletsizliğin sebebi olarak komünist ülkeleri görmektedir ki bu durum da esasında bir teodisedir. Johnson'un politik retorüğinde kötülük problemi, komünist rejimlerin varlığıyla açıklık kazanmaktadır. Sonuç olarak çalışma kapsamında incelenen verilerde de görüldüğü üzere politik kötülük retorüğü siyasal güç kullanımına meşruiyet kazandırabilmekte ve idealize edilmiş emellerin hayata geçirilmesi noktasında siyasal iktidarlara alanlar açmaktadır.

KAYNAKÇA

- Anderson, D. L. (2005). *The Vietnam War*. Palgrave Macmillan Press.
- Arendt, H. (2012). *Kötülüğün sıradanlığı: Adolf Eichmann Kudüs'te*. (Ö. Çelik, Çev.). Metis Yayınları.
- Arendt, H. (2014a). *Totalitarizmin kaynakları 1: Antisemitizm* (B. S. Şener, Çev.). İletişim Yayınları.
- Arendt, H. (2014b). *Totalitarizmin kaynakları 3: Totalitarizm* (İ. Serin, Çev.). İletişim Yayınları.
- Asselin, P. (2018). *Vietnam's American war: A History*. Cambridge University Press.
- Augustinus. (2010). *İtirafılar*. (Ç. Dürüşken, Çev.). Kabcacı Yayınları.
- Badiou, A. (2013). *Etik: Kötülük kavrayışı üzerine bir deneme*. (T. Birkan, Çev.). Metis Yayınları.
- Bogdan, R. C., ve Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for Education: An introduction to theories and methods*. Pearson Education Publishing.
- Bradley, M. P. (2009). *Vietnam at war*. Oxford University Press.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Corbin, J., ve Strauss, A. (2008). *Basic qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage Publications.
- Critchley, S. (2021). *İmansızların imanı*. (E. Ünal, Çev.). Metis Yayınları.
- Çınar, A. (2005). Leibniz'de Kötülük Problemi ve Teodise. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(1), 161-177.

- Desmond, W. (2015). On Evil and Political Theology. *Political Theology*, 16(2), 93-100.
- Eagleton, T. (2011). *Kötülük üzerine bir deneme* (B. Bezci, Çev.). İletişim Yayınları.
- Göktepe, O. (2014). Avrupa Ordusu ve NATO İkilemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 161-189.
- Haddock, B., Roberts, P., ve Sutch, P. (2011). Introduction. İçinde B. Haddock, P. Roberts, & P. Sutch (Ed.), *Evil: In contemporary political theory*. (ss. 1-10). Edinburgh University Press.
- Hick, J. (1990). *Philosophy of religion*. Prentice-Hall Publishing.
- Hillstrom, K., & Hillstrom, L. C. (2000). *Vietnam War: Primary sources*. Gale Publishing.
- Hume, D. (1995). *Din üstüne*. (M. Tunçay, Çev.). İmge Kitabevi.
- Jussen, B. (2009). The King's Two Bodies Today. *Representations*, 106(1), 102-117.
- Kantorowicz, E. (2018). *Kralın iki bedeni: Ortaçağ siyaset teolojisi çalışması*. (Ü. H. Yolsal, Çev.). BilgeSu Yayıncılık.
- Karnow, S. (1997). *Vietnam: A history*. Penguin Books.
- Ketenci, T., ve Topuz, M. (2017). Augustinus, Leibniz ve Kant: Kötülük Üzerine Bir Rapsodi. *Sobider Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(18), 290-304.
- Kiriş, N. (2008). Tarihsel Olarak Kötülük Problemi ve Çözüm Yolu Olarak Teodise. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 81-96.
- Langguth, A. J. (2000). *Our Vietnam: The War 1954-1975*. Simon & Schuster Publishing.
- Leibniz, W. (2009). *Theodicee: Ya da tanrının haklı kılınması* (L. Özşar, Çev.). Biblos Yayınevi.
- Maxwell, J. A. (1996). *Qualitative research design: An interactive approach*. Sage Publications.
- Meister, C. (2009). *Praise for introducing philosophy of religion*. Routledge Press.

- Platon. (2019). *Devlet*. (S. Eyubođlu, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1963.* (1965a). United States Government Printing Office.
- Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1964.* (1965b). United States Government Printing Office.
- Public papers of the presidents of the united States: Lyndon B. Johnson. 1965 Cilt I.* (1966). United States Government Printing Office.
- Russell, J. B. (1999). *Şeytan: Antikiteden ilkel Hristiyanlığa kötülük* (N. Plümer, Çev.). Kabalcı Yayınları.
- Sander, O. (2011). *Siyasi tarih: 1918-1994*. İmge Kitabevi.
- Sarıtaş, İ. (2022). Yıkımdan Mutlak Savaşa Bir Sonderweg: Carl Schmitt'in Politik Teolojisi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 27(105), 83-106.
- Schmitt, C. (2005). *Siyasal ilahiyat*. (A. E. Zeybekođlu, Çev.). Dost Kitabevi.
- Schmitt, C. (2010). *Siyasal kavramı*. (E. Göztepe, Çev.). Metis Yayınları.
- Wiest, A. (2003). *The Vietnam War 1956-1975*. Routledge Press.
- Wolfe, A. (2011). *Political evil: What it is and how to combat it*. Alfred A. Knopf Publishing.
- Yaran, C. S. (1997). *Kötülük ve Teodise*. Vadi Yayınları.